

Grænbók um sjálfbært Ísland

Samantekt umsagna í samráðsgátt stjórnvalda

Grænbók um sjálfbært Ísland var birt í samráðsgátt stjórnvalda þann 17.4.2023 og var til umsagnar til 29.5.2023. (Mál nr. 82/2023)

11 umsagnir bárust fyrir skilafrest, en að auki var tekið á móti 6 umsögnum eftir að honum lauk. Umsagnir urðu því samtals 17, frá þessum aðilum:

1. Skipulagsstofnun
2. Landvernd
3. Búddistasamtökin SGI
4. Byggðaráð Skagafjarðar
5. Sigurpáll Ingibergsson
6. Reikningsskilaráð
7. OR og dótturfélög
8. Landsvirkjun
9. Sjálfbærnistofnun Háskóla Íslands
10. Ungir umhverfissinnar
11. Matvæla- og næringarfræðideild HÍ
12. Þroskahjálp
13. ÖBÍ – réttindasamtök
14. Barnaheill
15. Reykjavíkurborg
16. Embætti landlæknis
17. UNICEF á Íslandi

Í flestum umsögnum kom fram ánægja með þá vinnu sem hafin er við mótun stefnu um sjálfbæra þróun á Íslandi. Ítrekaður var vilji umsagnaraðila til að taka þátt í þeirri vinnu. Hins vegar var bent á margt sem betur má fara í grænbókinni og verða þær ábendingar nýttar í áframhaldandi vinnu og við mótun stefnu til árána 2024-2030.

Helstu ábendingar úr innsendum umsögnum

1. Skipulagsstofnun bendir á að ákveðið hafi verið að sjálfbær þróun verði leiðarstef fyrir öll viðfangsefni landsskipulagsstefnu.

2. Landvernd fagnar yfirstandandi vinnu við að móta stefnu um sjálfbæra þróun fyrir Ísland, en telur að skilningur á sjálfbærri þróun og nauðsynlegum aðgerðum sé enn grunnur. Skerpa þurfi á orðanotkun og skilgreiningum. Fundið er að því að í kafla 3 sé fremur fjallað um stefnur og markmið en það sem í raun sé verið að framkvæma. Þá er bent á að og mikið sé fjallað um mikilvægi tækniþróunar og of lítið um nauðsynlegar lífstílsbreytingar.

3. Búddistasamtökin SGI á Íslandi leggja til að gildinu „nægjusemi“ verði gert hátt undir höfði. Þau styðja við að virðing sé borin fyrir fjölbreytileika mannfólks, en vilja víkka hann út í fjölbreytileika í náttúrunni. Bent er á að menntun sé ekki eingöngu leið til að efla atvinnulífið, heldur sé tilgangur menntunar hamingja einstaklingsins. Loks leggja þau til að Ísland beiti sér fyrir afnámi kjarnorkuvopna.

4. Byggðaráð Skagafjarðar leggur áherslu á hlutverk sveitarfélaga við innleiðingu heimsmarkmiðanna. Markmiðum um sjálfbær sveitarfélög um land allt verði þó ekki náð nema sveitarfélögum séu tryggðir tekjustofnar til að fylgja eftir stefnumörkun og verkefnum.

5. Sigurpáll Ingibergsson fjallað ítarlega um losun gróðurhúsalofttegunda og birtir umfangsmikil töluleg gögn. Hann leggur fram 10 tillögur að aðgerðum, sem miða að því að draga úr losun.

6. Reikningsskilaráð telur að fjalla þurfi ítarlegar um þær breytingar sem framundan eru á kröfum um upplýsingagjöf sjálfbærnimála í atvinnulífinu. Þar er annars vegar átt við flokkunarkerfi fyrir sjálfbærar fjárfestingar (EU Taxonomy og SRFD) og hins vegar sjálfbærniupplýsingar stórra og/eða skráðra fyrirtækja (CSRD).

7. OR og dótturfélög fagna áformum um orkuskipti og hefur lagt áherslu á þau í eigin rekstri og hjá þjónustuaðilum. OR vinnur að fjölda verkefna um samdrátt í losun og bindingu kolefnis í bergi. Lögð er áhersla á mikilvægi traustra gagna um losun, sem og spár um losun og bindingu. Loks er fjallað um mikilvægi náttúruverndar við orkunýtingu og að nýting orkuauðlinda sé sjálfbær.

8. Landsvirkjun fagnar umræðu um loftslagsmál í grænbókinni. Eitt allra stærsta verkefni okkar Íslendinga í átt að aukinni sjálfbærni felist í grænum orkiskiptum. Þar muni mest mæða á ferðaþjónustu, sjávarútvegi og almennum landsamgöngum. Mikilvægt sé að sem breiðust sátt náist um raforkuvinnslu á Íslandi. Einnig er bent á að Evrópusambandið stefni að því að Evrópa verði kolefnishlutlaus árið 2050 og hafi sett lög og reglugerðir til að fylgja því markmiði eftir.

9. Sjálfbærnistofnun Háskóla Íslands leggur áherslu á að fjalla á skilmerkilegan hátt um þau hugtök, sem notuð eru, svo sem sjálfbærni og sjálfbæra þróun. Einnig leggur hún til að bætt verði við stuttri umfjöllun um þá alþjóðlegu samninga sem Ísland hefur skuldbundið sig til að fylgja, t.d. um loftslagsmál, líffræðilega fjölbreytni og varnir gegn eyðimerkurmyndun.

10. Ungir umhverfissinnar vilja sjá mun meiri áherslur lagðar á náttúruvernd og líffræðilega fjölbreytni. Þau vilja sjá skýrari áherslur á samdrátt neikvæðra smitáhrifa. Þá er bent á að ríkisstjórnin hafi ekki sett fram fullnægjandi skilgreiningu á markmiði sínu um kolefnishlutleysi.

11. Matvæla- og næringarfræðideild HÍ bendir á að heimsmarkmiðin tengist flest matvælum og næringu á einhvern hátt. Lýst er óánægju með að engir fræðimenn á þeim sviðum hafi tekið þátt í gerð grænbókarinnar. Matur og næring valdi stórum hluta losunar gróðurhúsalofttegunda á landinu, en séu einnig samfélagsmál, sem komi öllum við. Í umsögninni eru einnig gerðar ítarlegar aths. við einstaka kafla grænbókarinnar.

12. Landssamtökin Þroskahjálpi telja mikilvægt að jaðarsettir hópar séu sérstaklega tilgreindir undir þremur stoðum sjálfbærrar þróunar, enda séu þarfir þeirra mismunandi. Bent er á að menntun hafi mun stærra hlutverk en að styðja við atvinnulífið. Aðhald í efnahagsmálum megi ekki bitna verst á þeim sem minnst hafa, eins oft hafi gerst. Huga þurfi sérstaklega að aðgengi fólks með þroskahömlun að stafrænni þróun. Þá þurfi að tilgreina sérstakar aðgerðir til að auka aðgengi fatlaðs fólks að heilbrigðisþjónustu.

13. ÖBÍ – réttindasamtök hefur Samning Sameinuðu þjóðanna um réttindi fatlaðs fólks (SRFF) að leiðarljósi. Skv. honum eiga málefni fatlaðs fólks að vera óaðskiljanlegur hluti áætlana um sjálfbæra þróun. Þar með eiga allir innviðir að vera öruggir, aðgengilegir, hagkvæmir og sjálfbærir fyrir fatlað fólk árið 2030. Þetta á ekki síst við aðgengi að stafrænum lausnum.

14. Barnaheill vilja leggja sérstaka áherslu á að uppræta fátækt meðal barna á Íslandi. Tryggja þurfi öllum börnum og fjölskyldum þeirra örugga framfærslu, sem og tryggt, öruggt og heilsusamlegt húsnæði. Þá þurfi að tryggja öllum börnum næringarríka fæðu og heilnæmt umhverfi. Barnaheill tilfæra einnig athugasemdir við kafla hvers ráðuneytis og haghafa í grænbókinni.

15. Reykjavíkurborg vekur athygli á verkefnum sínum svo sem Græna planinu, Grænum skrefum í rekstri, kynjaðri fjárhagsáætlanagerð, Regnbogavottun o.fl. Bent er á mikilvægt þess að sveitarfélög fái stuðning ríkisstofnana til að styðja við umhverfisverkefni, loftslagsaðgerðir, gagnaöflun og rannsóknir.

16. Embætti landlæknis vekur athygli á verkefnunum Heilsueflandi samfélag, Heilsueflandi skóla og Heilsueflandi vinnustaði. Embættið bendir á mikilvægt sé að auka ræktun grænmetis almennt, ekki eingöngu lífræns grænmetis. Loks er bent á að í nýjum norrænum næringarráðleggingum sé í fyrsta sinn tekið tillit til umhverfis- og sjálfbærniþátta, auk hollustu.

17. UNICEF á Íslandi telja að í grænbókina vanti skýrt stöðumat á fátækt á Íslandi og úrræði til að bregðast við henni. Þótt fátækt sé hlutfallslega lítil á Íslandi, þá búi hér fjöldi fólks sem líði skort. Einkum sé brýnt að vernda börn sem líða fyrir lök kjör. Tryggja þurfi að öll börn á Íslandi, óháð stöðu þeirra og fjölskyldna þeirra gagnvart stjórnvöldum, njóti menntunar, heilbrigðisþjónustu, næringar, öryggis og barnæsku. Bent er á að þótt Ísland komi vel út í alþjóðlegum könnunum á aðbúnaði innan lands, þá séu áhrif óhóflegrar neyslu á hnattrænt umhverfi mun verri.

Niðurlag

Nánar má fræðast um einstakar umsagnir á samráðsgátt stjórnvalda þar sem allar umsagnirnar eru birtar í fullri lengd ([https://samradsgatt.island.is/oll-mal/\\$Cases/Details/?id=3454](https://samradsgatt.island.is/oll-mal/$Cases/Details/?id=3454)).